Hónapló

November

2023

Sütőbe a tökmag,
befűtöttünk tegnap.
Ripeg - ropog,
zeng a nád,
szél süvíti víg dalát
Ég öt éjjel, öt nap,
odasül a tökmag!

November:
A sártenger,
Jön a hideg,
Nagy köddel.

Uzonyi Pál: Tizenketten

Lipták Gábor Városi Könyvtár Balatonfüred

Ingrid Sjöstrand

Ha a fülünket a földre szorítjuk

Ha fülünket a földre szorítjuk
egy nyári napon,
hallani a motozó gyökereket,
amint helyüket keresik,
ágbogaikkal
átfonva egymást
a talaj nagy úthálózatában.

Valami szöszmötöl.
Egy giliszta fektet le csöveket.
Micsoda zsivaj!
Pockok suhannak metró-alagútjukban!

És még van, aki ásót mer nyomni a földbe!

Hárs László

Könyvespolc

A sarokban könyvespolc van,
rajta könyvek, képesek,
egyik-másik a rengeteg
olvasásban szétesett.

A betűt még nem ismerem,
ő se ismer, fogadom,
könyveimből épp ezért csak
a képeket olvasom.

„Alma, autó, bácsi, cica,
duda, folyó, golyó, ház…”
Képeskönyvből úgy olvasok
már, akár a vízfolyás.

Kányádi Sándor

November

Nyugaton, keleten
vörös az ég alja.
Régről nem kelepel
kéményen a gólya.

Csóka- s varjúsereg
lepi el a fákat,
véget a szél se vet
a nagy csárogásnak.

Pedig fúj, ahogyan
fújni tud november,
birkózik a csupasz
hegyekkel, vizekkel.

Bömböl a szél, süvölt,
dühében már jajgat:
túlcsárogják dühét
a csókák és a varjak.

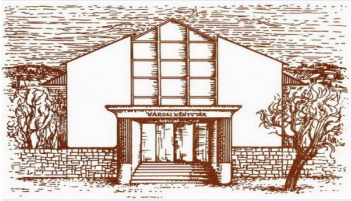

Kiadja: Lipták Gábor Városi Könyvtár Gyerekrészlege
8230 Balatonfüred, Kossuth Lajos u. 35.
Szerkesztő: Sz. Faragó Szilvia
gyerekkönyvtáros
Email: szi8230@gmail.com

Versek novemberre

Gárdonyi Géza

Harangszó az éjben

Fehér kis kápolna erdő sűrűjében.
Valami remete lakja réges-régen.
Valami kis remete, kit senkise ismer.
Azt se lehet tudni angyal-e vagy ember?

Mikor az erdőre éj homálya száll,
s a benne tévelygő aggódva megáll,
s remegve, habozva kérdi: Jobbra? Balra?
Megszólal a kicsi kápolna harangja.

Embertársam! vészes, sötét úton járó,
sötét úton járó, habozva megálló,
hallgass a titkosan megcsendülő hangra:
a szívedben hangzó angyali harangra!

Arany János

Őszbe csavarodott a természet feje

Őszbe csavarodott a természet feje,
dérré vált a harmat, hull a fák levele,
Rövidebb, rövidebb lesz a napnak útja,
És hosszúkat alszik rá, midőn megfutja.

Csanádi Imre

Sársokalló

Sár, sár,
őszi sár -
falu, város, de sivár.
Sár, sár,
fülig csak -
csizma, cipő, cuppoghat.
Fekete gally vizet hullat,
puszta határ esőn fullad.
Varjú kornyikálja: kár!
fölszárad-e ennyi sár?
Sok idő még fűbújásig,
szegény madár csontig fázik.
Kár, kár, kár,
sár, őszi sár.

Péter Erika

Advent

András után vasárnap
új dísze van a háznak.
A karácsonyt várva várod,
advent kincsét megtalálod.

Fagyöngyből vagy lisztgyurmából
készül,s kalács fonatú,
fenyőágból,szalmaszálból
gyönyörű a koszorú.

Adventidő:készülődés,
kezdődhet a sütés-főzés.
Karácsonyra minden ragyog.
Fényesebbek a csillagok.

Szabó T. Anna

Gyertya

Kis koszorún gyertya ég –
üljük hát körül!
Ennyi tűz is épp elég
annak, ki örül!

Jó, hogy senki nem siet,
lassú este lett,
gyertyafényben itt ülök
én is veletek,

szemünk egymást tükrözi,
fény a közepe,
beszélgetős vacsora –
nincs vége sose.

Ünnep lett a pillanat,
kis láng-hozta fény –
legyen gyertya máskor is az
asztal közepén!

Zelk Zoltán

Mikulás bácsi csizmája

A hófehér, szikrázó országúton, ami az eget összeköti a földdel, s ami fölött úgy szálldosnak a csillagok, mint a falevelek, egy nagyon öreg, jóságos bácsi haladt lefelé. Az út szélén álldogáló, hólepte fák összesúgtak mögötte:

– Viszi már a jó öreg Mikulás a sok ajándékot!

Mert bizony ő volt az, a jó gyerekek öreg barátja, aki akkorákat lépdel csizmáiban, hogy egyetlen éjszaka bejárja a világ összes városait és falvait. S akinek puttonyából sohasem fogy ki az édesség, jut abból minden jó gyerek cipőjébe.

Most is alig lépett hármat-négyet, már lent volt a földön, és körülnézett, hogy melyik ablakban talál gyerekcipőt. Ahogy nézdegélt, észrevette, hogy valaki alszik az utcai padon. Odament hát hozzá, hogy megnézze, ki lehet az a szegény, aki ilyen hideg téli éjszakán az utcán húzza meg magát. Egészen föléje hajolt, és bizony majdnem elsírta magát a jóságos öreg. Megismerte az alvót. Sok-sok évvel ezelőtt cukrot és csokoládét vitt neki, s másnap még az égbe is fölhallatszott, ahogy nevetett örömében. De ez már régen volt, azóta felnőtt ember lett barátjából, s íme, most itt fekszik a hideg, decemberi éjszakában.

Nem sokáig gondolkodott Mikulás bácsi, levette puttonyát, és megtöltötte az alvó zsebeit csokoládéval és mogyoróval. Aztán piros köpenyét is ráterítette, hogy ne fázzon, s mikor észrevette, hogy milyen rosszak a cipői, levette mérföldjáró csizmáit, és ráhúzta a szegény ember lábára. Aztán szomorúan és mezítláb ment tovább, hogy elvigye ajándékait a gyerekeknek.

S míg a jó öreg Mikulás vándorolt a messzi városokban, az alvó ember álmodni kezdett a piros köpeny alatt. Azt álmodta, hogy ismét gyermek lett, puha paplan alatt alszik, s cipői cukorral telerakva ott állnak az ablakban. S míg álmodott, az útszéli, kopár fák föléje hajoltak, és megvédték a széltől, a csillagok pedig egészen föléje szálltak, és simogatva melegítették az arcát.

– Álmodj, csak álmodj! – susogták a fák, zizegték a csillagok.

S ő álmodott. Álmában elmúlt az éjszaka, szép, világos reggel lett, s annyi cukor és csokoládé került elő a cipőből, hogy az asztalt is telerakhatta volna vele. Milyen boldog volt álmában, istenem, milyen boldog! A fák és a csillagok mondogatták is egymásnak:

– Csak föl ne ébredjen, míg ki nem tavaszodik…

De véget ért az álom, és véget ért az éjszaka, s a szegény ember csodálkozva látta magán a köpenyt és a csizmát. S mikor zsebébe nyúlt, azt hitte, a tündérek játszanak vele, azok töltötték meg ennyi jóval a zsebeit. Hát még mekkora lett csodálkozása, mikor a cukor és a mogyoró mind pénzzé változott zsebeiben. Csengő aranypénz lett valamennyiből, s most már vehetett házat, ruhát magának, s olyan lett az egész élete, mint egy álom. Úgy nevetett megint, mint gyerekkorában. Mikulás bácsi boldogan hallgatta a nevetést. S a tündérek a jó öreget, miért jött vissza mezítláb a földről. Mikulás bácsi nem felelt, csak szelíden belemosolygott hófehér szakállába.

Osvát Erzsébet

Jön, jön Télapó!

Puha pihe pilinkél,
megpihen a fán.
Csilingelve, csengve
közeleg egy szán.
Tornyos kucsmájában
Télapó ül benne.
Arca, orra piros,
Mintha festve lenne
Huncut hópelyhecskék
bajuszára szállnak
s kacagva-nevetve
hinta-palintáznak.
Télapó szánkóján
sok-sok fenyőfácska,
a szánon meg ott van
ezerzsebű zsákja.
Mi van a zsebekben?

Megsúgom tinektek:
szebbnél-szebb ajándék
a jó gyerekeknek.
Ma este Télapó
s ezerzsebű zsákja
elindul kincsével
ha senki sem látja,
csendben házról-házra.

Évi, Peti, Zsuzska
várja is már nagyon.
Itt lesz nemsokára
s kipi-kop,
kipi-kop,
kopog az ablakon.

Miért alszik hosszú téli álmot a mormota?

Ezek a barátságos állatok nálunk, Európában a magas hegyek legfelső régióiban, a havasi legelőkön élnek. Ott, ahol már fák sem nőnek, folyvást fúj a szél, és télen rengeteg a hó. Őseik pedig még a füves sztyeppék lakói voltak.

A magas hegyek lakói

Hogy miért költöztek fel akkora nagy magasságba, olyan zord körülmények közé mégis? Talán mert ragaszkodnak a békés, füves legelőkhöz, amiket még eredeti, ősi lakóhelyükön, Észak-Amerikában évmilliókkal ezelőtt megszoktak, és amiket Európában már alig találnak másutt, mint a hegyek csúcsain az Alpokban, a Pireneusokban és a Kárpátokban. Itt élnek a havasi mormoták, és itt tanultak meg alkalmazkodni a zord magashegyi körülményekhez.

A havasi legelőket a magas hegyek csúcsain télen vastag hótakaró borítja, s a hó csak áprilisban kezd olvadozni. Hol találna ilyen körülmények között élelmet a mormota? Jól teszi hát, ha átalussza ezt a nehéz időszakot. Ősszel a család mély járatot készít a talajba, a bejáratát belülről befalazza, és 6-7 hónapra elvonul bele aludni. Csak áprilisban ébred fel a sok bundás, amikor a hó olvadása mellett már van annyi zöld növény a legelőn, hogy jóllakhat.

A tél pusztítása

Bár télire mélyebb és terjengős kotorékot épít magának a mormotacsalád, és a bejáratát is elzárja, a hosszú hideg hónapokon át a víz mégiscsak befolyik, és eláztatja az otthonukat. Enni nincs mit, hiszen odakünn hó borít mindent, a kamrába pedig nem gyűjtöttek ősszel élelmet, hát jobb híján alusznak rendületlenül. Csupán az illemhelyre mennek ki havonta egyszer-egyszer a járat végébe. Kemény időszak ez a számukra, áprilisig egészen lefogynak és legyengülnek bele. Nem is éli túl a telet tíz mormotából legfeljebb egy.

A jövő otthonai IV.

Az éghajlatváltozás miatt a közeljövőben a Föld számos pontján várhatóan alapvetően megváltoznak az építkezési szokások, hiszen a természet erőivel szemben az építményeknek is egyre komolyabb kihívásoknak kell megfelelniük. Gondoljunk csak a hurrikánokra, tornádókra, az árvizekre vagy a hőmérséklet egyre nagyobb kilengéseire. Szóval a szakemberek világszerte arra számítanak, hogy a jövőben az otthonok építését is jelentősen befolyásolják majd az éghajlati problémák.

Tornádóvédett kupolaház Amerikában

Bérelhető kupolaházak Texasban

Az időjárási viszontagságoknak jól ellenálló egyik épülettípus lehet a kupolaház. Gömb formája nagyobb védelmet nyújt a viharokkal, tornádókkal szemben, mint a szögletes forma, amibe könnyebben beleakad a szél. Aztán itt vannak a földbe vájt otthonok. A domboldalak természetes zugaiba illeszkedve ezek szintén jól kivédik a szél támadásait. A vastag földréteg hőszigetelése miatt pedig biztosan alacsony lesz bennük a fűtés- és hűtésszámla. Az is igaz viszont, hogy a fény ezekbe az épületekbe csak egy oldalról tud bejutni, ami kicsit barlangszerűvé teszi őket.

Lebegőházak Amsterdamban

A világon sok százmillió embert érintenek évente az árvizek és a szökőár okozta károk. Az építészetnek erre a problémára is sürgősen kell valami megoldást kínálnia. Például Hollandia területének több mint fele a tengerszint alatt fekszik, és ezeket a vidékeket csak a jól kiépített gátak tartják szárazon. De ha tovább emelkedik a tenger szintje, a gátak a jövőben már nem tudják megakadályozni a víz alá kerülésüket. Mi tehát a megoldás? A vízre épített házak, amelyek persze nem úsznak el csak úgy a tengeren és a csatornákon, hanem egy rögzített vízi platformon lebegnek, így nem probléma számukra a tengerszint változása. Az egyik holland nagyvárosban már most több tucat lebegő ház található, de az építészek mozit, múzeumot, sőt iskolát is terveztek, amelyet majd ezzel a módszerrel építenek fel.

A bátor Iphigénia

Egy görög király lánya

Azt gondolhatnánk, egy görög király lányának csupa öröm az élete, pedig Iphigeneia (magyarosan Ifigénia) esete mutatja, hogy ez nem így van. Apja az egyik legbefolyásosabb görög király, Agamemnón volt. Görögország ugyanis (vagy ahogy akkoriban nevezték, Hellász) több kisebb királyságból állt. Agamemnón egy Mükéné nevű városban uralkodott, itt élt családjával, feleségével, Klütaimnésztrával és négy gyerekével.

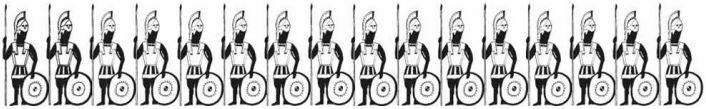

A király háborúba indul

Agamemnón öccse, a spártai király bajba került: elrabolták a feleségét. Rajta, ezt meg kell bosszulni! Fegyverbe minden görög! Irány Trója! Vissza kell szerezni a világszép Heléna királynőt. A fővezér Agamemnón lett, aki erősebb, tekintélyesebb és ügyesebb szervező volt, mint az öccse, Meneláosz. Meneláosz nagyon örült a segítségnek. Csak Klütaimnésztra nem volt túl lelkes: férje Heléna miatt háborúzik, ő meg itthon marad egyedül a négy gyerekkel. A lányok ugyan elég nagyok már (a legidősebb, Iphigeneia akár férjhez is mehetne), de öcscsük, Oresztész még egész pici fiúcska.

Auliszban nem fúj a szél

Trója messze van, a tengeren túl. A görögöket ez nem tántorította el céljuktól, hiszen ők ügyes hajósok. Hatalmas hajóhad készülődött Aulisz kikötőjében, s várta a kedvező szelet. Csak akkor indulhat el a hadsereg, ha a szél jó irányba fújja majd a hajók vitorláit. Ám a görögök hiába vártak: valamelyik isten nem akarta, hogy elinduljanak, szélcsenddel büntette őket. Megkérdezték Kalkhászt, a jóst. Ez elárulta, hogy Agamemnón megsértett egy istennőt, Artemiszt, mert vadászat közben megölte az istennő kedvenc szarvasát. Az istennő a szarvasért cserébe a király lányát követeli.

Mester Gyöngyi

A legkisebb cinke

Picinke volt a legkisebb a madártestvérek között. Cinke mama már tojáskorában is nagyon óvta, mert attól félt, az apró tojás valamerre elgurul a fészekben, eltűnik a szeme elől, akkor pedig nem tudja a testével melengetni, és tán ki sem kel a fióka.

Nyáron remekül elvoltak a kis madarak. Csak csiviteltek, torkoskodtak, hol a levegőben fogták el a rovarokat, hol a fűből kapták fel azokat a csőrükbe. Egyszóval csodásan telt a nyár. Mindenki boldog volt, jóllakott és elégedett.

A nyarat követő átmeneti, hűvös őszi időt azonban hamarosan felváltotta a zord tél. A bogarak nem járták már kerge táncukat a levegőben, és a zúzmarás fűből nem lehetett szemernyi élelmet sem felcsipegetni. A cinkecsalád éhezett.

Amikor épp nem a magas koronájú, lombtalanná kopaszodott nyárfa ágain gubbasztottak, néha-néha kirepültek a házak irányába, hogy az ég felé bodorodó kéményfüstben kicsit felmelegedjenek.

Picinke is így tett, amikor egy hosszabb repülőútja során, valami megcsillant a szeme előtt. Egy kertes ház ablakából világított ki az utcára a sziporkázó, tarka fényesség.

Leszállt az ablakpárkányra és befelé bámult. Az üvegen túl, a szobában, hatalmas zöld fenyő terpeszkedett. De nem ám olyan egyszerű, mint odakinn a parkban, hanem talpig díszben pompázott. Tarka üvegégők, csillogó gömbök, kacskaringózó girlandok ékítették.

Picinke egészen belefeledkezett a látványba. Ekkor azonban két kíváncsi gyermekarc közeledett az ablakhoz, amitől megijedt, szárnyra kapott, és huss, már ott se volt.

Másnap, szokásos melegedő körútján, megint csak ellátogatott az ablakon átcsillanó, fényes karácsonyfához. A fa most is lenyűgözte, ám egyszer csak észrevette, valaki néhány kölesszemet tett ki a párkányra. Mivel éhes volt, mohón nekilátott, és gyorsan felcsipegette a magokat.

Az evésből felpillantva, váratlanul ismét szembetalálta magát a gyermekszemekkel, amelyek mosolyogva és érdeklődéssel figyelték őt. Az ablak nem nyílt ki, senki nem bántotta Picinkét, így hát nem sietett a táplálkozással. Befejezvén az evést, egy kicsit még gyönyörködött a pompás fában, majd útra kelt.

Csak otthon, miután didergő testvérei közé letelepedett, jutott eszébe, hogy ő jól lakott, de a családja továbbra is éhezik. Szinte szégyellte magát, hogy annyira elkápráztatta a csodálatos karácsonyfa, és csak behabzsolta a kölesszemeket, a szeretteire nem is gondolt.

A következő napon sem tudott ellenállni a kíváncsiságának. Vajon megvan-e még a varázslatos szépségű fa?

Egyenesen odarepült, és meglepődve látta, a kölesszemeket, vékony zsinórvonalban, valaki végigszórta az ablakpárkányon. Szemenként vette csőrébe a magokat, hogy minél tovább élvezhesse az evést, amikor egyszer csak elfogyott az összes ennivaló.

Elszomorodott, hogy megint mohó volt, nem jutottak eszébe sem a mamája, sem éhes testvérkéi, amikor a párkány széléről egy közeli ágon lógó aprócska faépítmény vonta magára a figyelmét. Egy házikó volt, négy kis oszloppal, takaros tetővel, de a legszebb mégis az volt benne, hogy a padlóját sok-sok kölesszem borította!

Picinke azonnal útra kelt, és ahogy gyenge kis szárnyától csak tellett, röpült a családjáért. Elcsivitelte nekik, hogy élelmet talált, kövessék őt, és már fordult is vissza.

A faágra felfüggesztett házikót ellepték a sárga-fekete szárnyú cinkék, és boldogan csipegették az olajos magvakat, amitől aztán felmelegedve, még sokáig gyönyörködtek a csodaszép fenyőfában.

Az ablak túloldalán pedig a madáretetőt elkészítő apuka, meg a kölesszemekről gondoskodó gyerekek örültek a boldog cinkék látványának. És ettől vált igazán teljessé a Karácsony, a szeretet ünnepe.

Adventi mécsestartó

A csillagokat készítheted hullámkartonból, mint a képen is látszik, de sima kartonpapírból, filcanyagból vagy dekorgumiból is nagyon dekoratív.

A sablon segítségével vágj ki két csillagot egy darab mécsestartóhoz, majd a közepüknél ragaszd össze őket, Gyönggyel, flitterrel díszítsd! A mécses oldalméretének megfelelő kartoncsíkot is ragaszd a csillag közepére. Akár egy darab is hangulatos a szobában, de ha négyet készítesz, az advent négy vasárnapját jelképezi.

Az adventi manócska készülhet fából vagy kartonból. Várjuk együtt a Karácsonyt!

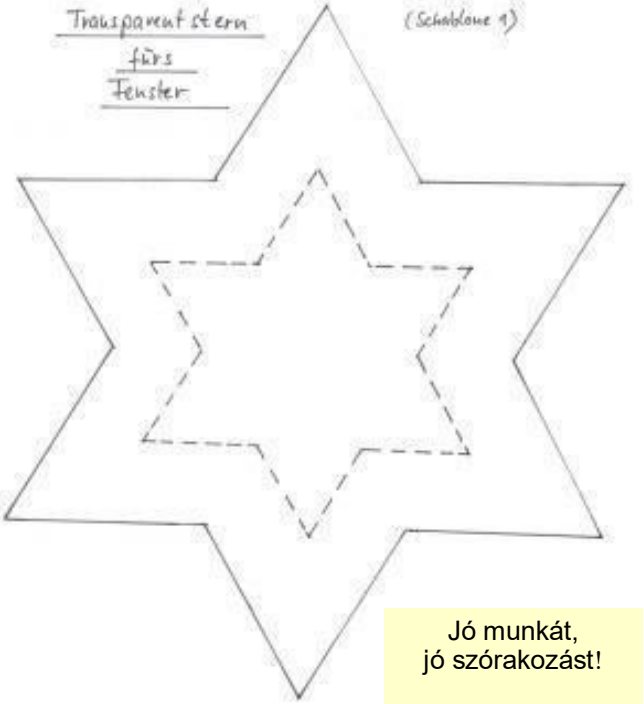

Jó munkát,
jó szórakozást!

Olvastad már?

Beatrix Potter:
Nyúl Péter adventi kalendáriuma

Nyúl Péter és barátai adventi mesekönyve.Péter előre örül a karácsonynak. Itt az ideje a hónyúl építésnek, az ünnepi illatoknak, a finom csemegéknek és az ajándékcsomagolásnak – Péter szerint a december a legizgalmasabb, legszebb része az évnek. Ez a szívmelengetően szép kötet alkalmat ad arra, hogy családi vagy baráti találkozások idején meseolvasással és vidám kézműveskedéssel töltsük együtt az adventi várakozást.

A Beatrix Potter hangulatát idéző csodás mesét Szabó T Anna fordította.

„Melegséget érzett a szíve tájékán. Másokkal jót tenni bizony jó érzés..”

„Nincs is szebb, mint barátokkal énekelni a télben.”

„A kisnyulak kidugták az orrukat a nyúlüregből. Fagyos illata volt a levegőnek. A legalkalmasabb idő a karácsonyfa beszerzéséhez.”

Novemberi viccek

– Apu, miért hívják a sárgarigót sárgarigónak?
– De buta vagy, Peti! Hát mert sárga.
– Azt én is tudom. De miért rigó?

Pistike a mamájával sétál az utcán. Elmegy mellettük egy kopasz férfi. Pistike ezt kérdezi az anyukájától:
– Anyu… Ennek a bácsinak miért van mezítláb a feje?

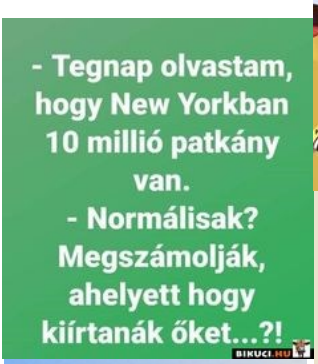

Becsapott a villám. Én meg hittem neki.

A hülyeség nem pók. Mégis behálózza a világot.

Én végeztem a feladat oroszlánrészét. Üvöltöttem.

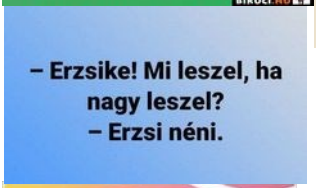

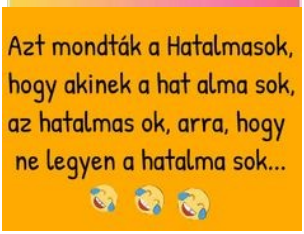

Az októberi rejtvények megfejtései

Mentovics Éva: Hónapsoroló című versének rejtvényes részlete::

október az őszi erdők piktora.

Számolj!

(2x13)x8+14=<u>222</u>

(2x4)x11= <u>88</u>

1. hulladékot gyűjtünk bele
2. idős, agg
3. új ellentéte
4. diót kalapál
5. ….-ivás

K	U	K	A
Ö	R	E	G
R	É	G	I
T	Ö	R	I
E	V	É	S

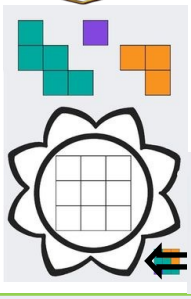

Rejtvények novemberre

A rejtvények megfejtéseit leadhatod a gyerekkönyvtárban és ha szerencséd van, kisorsoljuk a nevedet és ajándékcsomagot nyersz. Nosza, állj neki!

Jó szórakozást!

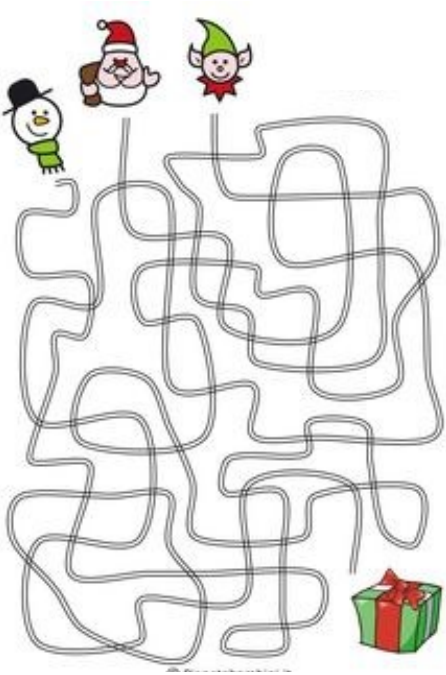

Számolj!

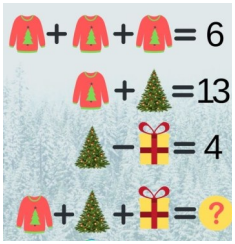

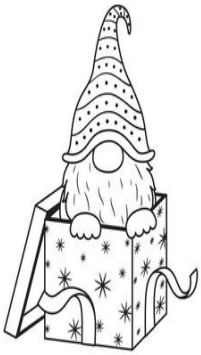

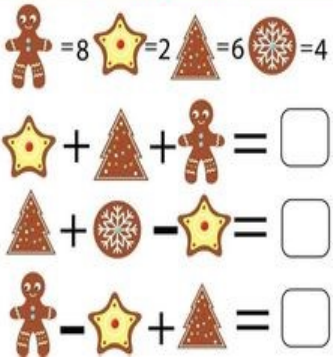

Ha a betűhálóból kihúzod a novemberi névnapokat, majd a megmaradt betűket összeolvasod **Mentovics Éva: Hónapsoroló** *című versének hiányzó része alakul ki. Írd a*

November hint

.....

Z	Ú	Z	A	N	D	O	R
M	Á	R	T	O	N	M	A
R	E	Z	S	Ő	R	Á	T
A	T	I	V	A	D	A	R
M	A	R	I	A	N	N	A
K	E	R	T	I	M	R	E
R	A	L	B	E	R	T	E
E	R	Z	S	É	B	E	T

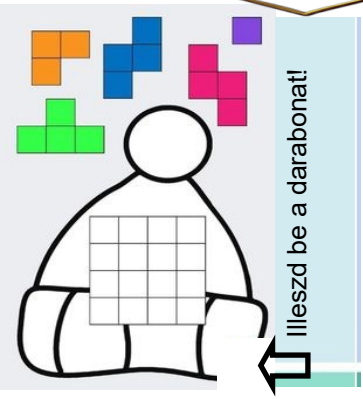

A meghatározások alapján töltsd ki a rejtvényt, s ha ügyes voltál, a színes oszlopban olvashatod a megfejtést.

1. porció
2. gríz
3. nem hoz
4. százszor száz
5. forró évszak
6. madarat fedi

Keresd meg a különbségeket!
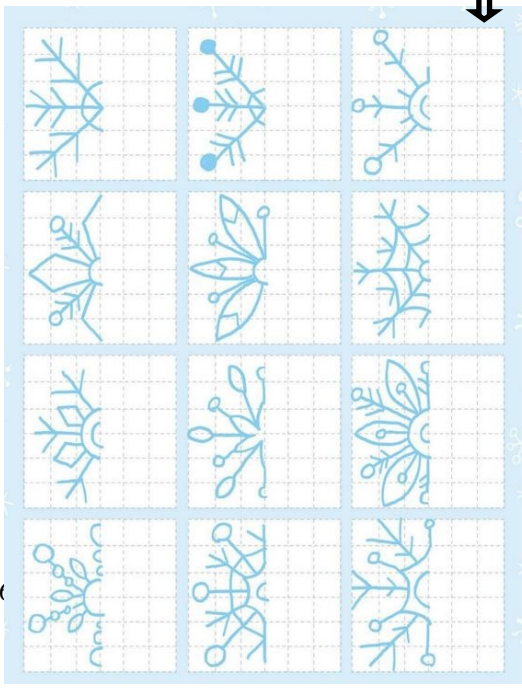
Folytasd a hópihék rajzolását!